

Bożena Nadolna

POSTAWY ETYCZNE NAUCZYCIELI AKADEMICKICH WEDŁUG OPINII STUDENTÓW WYDZIAŁU EKONOMICZNEGO ZACHODNIOPOMORSKIEGO UNIwersYTETU TECHNOLOGICZNEGO W SZCZECINIE

ETHICAL ATTITUDES OF ACADEMIC TEACHERS IN THE OPINION OF STUDENTS THE FACULTY OF ECONOMIC WESTPOMERANIEN TECHNOLOGICAL UNIVERSITY IN SZCZECIN

Katedra Ekonomii Menedżerskiej i Rachunkowości, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: bnaolna@zut.edu.pl

Summary. Education of students is the primary goal of the university. During that process students acquire knowledge and develop skills that can be used in their future professional and social life. The authority of academic teacher in learning process is of great significance and can be expressed in their ethical behavior. The main aim of this article was to identify and classify a set of desired ethical values of academic teachers and assess the extent of their compliance with the Faculty of Economics, West Pomeranian University of Technology in Szczecin. An additional aim was to determine the tools to counteract unethical behavior of teachers in their home department. The achievement of these objectives required to carry out a survey, which showed that for students ethical attitudes associated with educational competence and methodology of teaching are of the greatest importance. Students considered kindness, forbearance and generosity as the attitudes most complied with by academic staff of the Faculty of Economics, West Pomeranian University of Technology in Szczecin. The attitudes least complied with were the lack of respect of student's time and schedule of classes and lack of objectivity and fairness in the evaluation. As for the most effective method of prevention of unethical behavior among academic staff students considered talks with university authorities and communal mailbox of complaints and requests

Słowa kluczowe: nauczyciele akademicy, postawy etyczne, studium przypadku.

Key words: academic teachers, attitudes of ethics, case study.

WSTĘP

Nauczanie na uczelni to planowy proces dydaktyczny ukierunkowany na przekazywanie studentom wiedzy, rozwijanie ich umiejętności oraz kształtowanie odpowiednich postaw w celu uzyskania przez nich zakładanych kompetencji zawodowych i społecznych. Proces ten koncentruje się na relacji nauczyciel–student. W utrzymywaniu tej relacji obie strony powinny kierować się określonymi wartościami etycznymi. Wartości te budują bowiem więź osobową między studentem a nauczycielem, co może przekładać się na uzyskiwane efekty kształcenia. Szczególną rolę w tej relacji odgrywa nauczyciel, którego zadaniem jest nie tylko przekazywanie wiedzy studentom, czyli rozwijanie ich sfery poznawczej; ważne są również działania zmierzające do rozwoju osobowości poprzez oddziaływanie na przeżywane przez

nich wartości (sfera emocjonalna) oraz na postępowanie zgodne z poznanymi i przyswojonymi wartościami. Aby móc realizować to zadanie, nauczyciel powinien posiadać nie tylko wysokie kompetencje, ale również cechy osobowości pozwalające na zbudowanie autorytetu wśród studentów. Czynniki te składają się na postawę etyczną nauczyciela akademickiego.

Głównym celem artykułu jest zidentyfikowanie i podanie zestawu pożądanych postaw etycznych nauczycieli akademickich oraz ocena zakresu ich przestrzegania na Wydziale Ekonomicznym Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie.

Realizacja tego celu wymagała przeglądu literatury z zakresu etyki w naukach społecznych oraz zebrania opinii studentów Wydziału.

PRZEGLĄD BADAŃ DOTYCZĄCYCH POSTAW ETYCZNYCH NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

Etyka jest znacznym obszarem badań pedagogiki, a w jej ramach dydaktyki. Związki etyki z pedagogiką wynikają z faktu, że postawy etyczne nauczycieli mogą wpływać na efekty nauczania, jak również działać mobilizująco na proces całego kształcenia rozumiany jako „[...] pożytkowanie informacji dla wzbogacenia doświadczenia intelektualnego, moralnego, estetycznego czy fizycznego słuchacza (Grzegorzczak 1989, s. 7). Zasadniczym problemem etyki jest ustalenie pewnego systemu wartości obowiązującego w społeczności akademickiej. Wartości te tworzą etos tego środowiska. Jednym z narzędzi poprawy tego etosu może być opracowanie kodeksu etycznego na danej uczelni dotyczącego postaw etycznych nauczycieli i studentów. Jego przygotowanie pozwoli na (Bąba i in. 2004):

- upowszechnianie wartości akademickich;
- zrozumienie, że podstawową determinantą działań są wartości, które służą rozwojowi i rozpowszechnianiu wiedzy, tworzą dobro wspólnoty;
- kształtowanie postaw etycznych;
- precyzowanie praw i obowiązków wszystkich członków wspólnoty, co stanowi punkt odniesienia w sytuacji konfliktu;
- wzrost zaangażowania członków społeczności akademickiej w życie uczelni,
- zwiększenie kultury samej instytucji.

Kodeksy etyczne są zbudowane na bazie pewnych wzorców postaw etycznych nauczycieli i studentów, które szeroko omawia literatura z zakresu nauk społecznych, a w szczególności nauk pedagogicznych. Wymienia się w tym wypadku przede wszystkim badania Rumińskiego (1996), Ciczковского (1996), Habera (1996) czy Bogusza (1996). Pierwsi dwaj autorzy dokonali uszeregowania pożądanych cech nauczyciela z punktu widzenia przedstawicieli tego zawodu, natomiast dwaj pozostali odnieśli się do ocen przeprowadzonych przez studentów. Nauczyciele eksponowali takie cechy wzorcowego nauczyciela akademickiego, jak: umiejętności dydaktyczne, „otwartość” umysłu, wywiązywanie się z obowiązków, natomiast studenci podkreślali profesjonalizm, sprawiedliwość, obiektywność, wyrozumiałość i życzliwość (Michowska i in. 2008). Niektórzy badacze próbują sklasyfikować postawy nauczycieli według różnych kryteriów.

Konarzewski i in. (1998) wymieniają cztery kryteria oceny postaw nauczyciela; są to kryteria:

- czynów i zachowań nauczyciela;
- skuteczności i rezultatów, wyników pracy dydaktycznej i wychowawczej nauczyciela;

- motywacji działań, postaw i czynów nauczyciela;
  - fachowości działań pedagogicznych, z możliwą personalną obiektywizacją wymagań i ocen.
- Z kolei Śnieżyński (2015) postawy etyczne nauczycieli odnosi do wypracowania autorytetu naukowego i moralnego nauczyciela akademickiego, dzieląc go na:
- autorytet wiedzy,
  - autorytet umiejętności przekazywania wiedzy,
  - autorytet cech osobowościowych.

Wiedza nauczyciela akademickiego powinna pochodzić z wielu źródeł, być ugruntowana i ciągle aktualizowana. Pracownik prowadzący zajęcia powinien mieć również kompetencje metodyczne, używać zrozumiałych terminów, pobudzać do dyskusji i stosować urozmaicone metody wzbogacane odpowiednimi środkami dydaktycznymi. Oprócz wiedzy merytoryczno-metodycznej nauczyciel powinien być prawy, co oznacza, że powinien cechować się życzliwością, szczerością, prawdomównością, lojalnością, tolerancją i odwagą w obronie swoich poglądów, a także reagować na przejawy zła i niesprawiedliwości.

Z powyższego wynika, że wartości, reprezentujące określone postawy nauczycieli akademickich, można podzielić na związane z posiadaniem i przekazywaniem wiedzy oraz dotyczące procesu wychowania. Szczegółowy wykaz wartości etycznych reprezentowanych przez nauczycieli akademickich w ramach tych dwóch obszarów przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Wartości etyczne nauczycieli akademickich w obszarze przekazywania wiedzy i wychowania

Wartości reprezentowane przez nauczyciela	Sposoby realizacji w praktyce tych wartości
Wartości związane z procesem przekazywania wiedzy i kształtowania umiejętności	
Kompetentny i życzliwy przewodnik	przekazywanie wiedzy w sposób rzetelny, odpowiedzialny i uczciwy, wypowiadanie się tylko w ramach swoich kompetencji zawodowych, przygotowywanie się do zajęć z wykorzystaniem właściwej literatury, dbanie o jakość prowadzonych zajęć, poddawanie ich ocenie i doskonalenie warsztatu dydaktycznego, przyznawanie się do popełnianych błędów, uznawanie nietrafności własnych pomysłów i sformułowań życzliwe inspirowanie studentów poprzez rozbudzanie ich skłonności do rozwoju, rozwijanie samodzielności myślenia i krytycyzmu respektowanie godności, podmiotowości i autonomii studentów, szanowanie ich prawa do osobistego wyrażania opinii i zachęcanie do rzetelnej argumentacji indywidualne traktowanie studentów – otaczanie ich opieką naukową ukierunkowaną na szkolenie następców
Bezstronny interpretator	rzetelne przedstawianie innych stanowisk, koncepcji i twierdzeń naukowych oraz informowanie o osobistym punkcie widzenia, o swoich wątpliwościach bycie wolnym od uprzedzeń i wpływu różnych poglądów, które ujawniają się w czasie sporów formułowanie opinii o cudzym dorobku bezstronnie i konkretnie, ukazywanie jego mocnych i słabych stron
Sprawiedliwie oceniający	precyzyjne definiowanie celów i zadań oraz konsekwentne rozliczanie ich wykonania stosowanie jasnych, jednoznacznych i takich samych kryteriów wobec wszystkich studentów oceniać tylko na podstawie osiągnięć jawne odnoszenie się do ustnych i pisemnych treści i formy wypowiedzi studentów
Wartości związane z procesem wychowawczym	
Dający dobry przykład	tworzenie uczciwych i życzliwych relacji między członkami wspólnoty akademickiej
Poszukujący wartości spoza kanonu wiedzy związanego z profilem studiów	dbałość o dobra osobiste i społeczne, takie jak: prawa autorskie wyrażające się w czerpaniu z czyjegoś dorobku w sposób odpowiedzialny i zgodny z zasadami społeczności akademickiej otwarcie na krajowe i międzynarodowe kontakty podmiotowe i życzliwe traktowanie studentów, umożliwianie im wyrażanie opinii i branie ich pod uwagę przy podejmowanych działaniach wierność etosowi akademickiemu i reagowanie na zachowania nieetyczne
Angażujący się w działania użyteczne społecznie	kształtowanie poczucia służebności społecznej przez uczenie studentów myślenia w kategoriach odpowiedzialności społecznej i globalnej zabieranie głosu i podejmowanie działań w sprawach społecznie ważnych

Źródło: opracowano na podstawie: Dobre obyczaje w kształceniu... (2001).

Na potrzeby artykułu sklasyfikowano postawy nauczycieli akademickich według określonych kryteriów je oceniających; są to:

- cechy osobowościowe,
- kompetencje wychowawcze,
- kompetencje dydaktyczno-metodyczne.

Wartości zidentyfikowane w ramach tych grup postaw nauczycieli akademickich zostały przedstawione w tab. 2.

Tabela 2. Podział wartości etycznych nauczycieli akademickich na grupy postaw stanowiących przedmiot badań

Lp.	Grupa postaw	Wartości etyczne w ramach danej grupy postaw
1	Cechy osobowościowe	życzliwość i wyrozumiałość
2		cierpliwość wobec studenta, przyjazne nastawienie
3		skromność
4		bezinteresowność
5		takt i dyskrecja
6		kultura bycia nauczyciela
7		empatia – wspieranie studenta w przypadku trudności
8	Kompetencje wychowawcze	szacunek w ocenie i traktowaniu studentów
9		dawanie dobrego przykładu
10		stosowanie akceptowanych przez studentów metod wychowawczych
11		niewykorzystywanie stanowiska do własnych korzyści
12		obiektywizm i sprawiedliwe ocenianie studenta
13		szanowanie czasu studenta i harmonogramu zajęć
14		przeciwstawianie się plagiatom i oszustwom
15	Kompetencje dydaktyczno-metodyczne	dostosowywanie wymagań do przekazywanej wiedzy
16		indywidualne podejście do studenta
17		stosowanie różnych metod dydaktycznych
18		podejmowanie merytorycznych dyskusji ze studentem
19		rzetelność przygotowania do zajęć nauczyciela
20		chwalenie studenta za osiągnięcia
21		niestosowanie bezpodstawnej krytyki

Kompetencja to zdolność do wykonywania zadań na określonym poziomie, wyuczona umiejętność robienia rzeczy dobrze, radzenia sobie z problemami, umiejętność adekwatnego zachowania się i przyjmowania odpowiedzialności za swoje zachowanie. Przez pojęcie umiejętności należy rozumieć „gotowość do świadomego działania, opartą na wiedzy oraz konkretnym ruchowym opanowaniu czynności. Jest to możliwość wykonania odpowiednich czynności w określonych warunkach, sprawdzona możliwość celowego działania w określonej sytuacji”. (Słownik pedagogiki pracy 1986, s. 364).

Rozważania te stanowiły punkt wyjścia do przeprowadzenia procedury badawczej dotyczącej postaw etycznych nauczycieli akademickich pracujących na rodzimym wydziale autorki artykułu. Początkiem tego procesu było sformułowanie celu badania i postawienie pytań badawczych.

CEL BADANIA I PYTANIA BADAWCZE

Głównym celem badania była identyfikacja postaw etycznych nauczycieli akademickich oraz przedstawienie rankingu tych postaw według opinii wybranych studentów Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Dodatkowymi celami było zebranie opinii studentów odnośnie do przestrzegania tych postaw przez nauczycieli Wydziału oraz wskazanie najbardziej skutecznych metod przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom nauczycieli akademickich.

Na potrzeby realizacji tych celów sformułowano następujące pytania badawcze:

- Jakie postawy etyczne nauczycieli akademickich są najbardziej istotne dla studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie?
- Które z postaw etycznych są najczęściej przestrzegane lub nieprzestrzegane przez nauczycieli Wydziału?
- Jakie narzędzia przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom nauczycieli na Wydziale są zdaniem studentów najbardziej skuteczne?

Odpowiedzi na postawione pytania badawcze zostały uzyskane drogą badań, których metodyka została opisana w kolejnym rozdziale artykułu.

METODYKA BADAŃ

Główną metodą, którą zastosowano w badaniu, było studium przypadku. Wykorzystanie tej metody badawczej miało na celu poznanie oczekiwań studentów dotyczących postaw etycznych, którymi powinni charakteryzować się nauczyciele akademicki, oraz wskazanie, które z tych postaw dotyczą nauczycieli Wydziału.

Podstawową techniką badawczą było badanie ankietowe. Ankieta składała się z pięciu pytań, z czego dwa wymagały uporządkowania określonych postaw etycznych od najbardziej do najmniej znaczących według opinii ankietowanego. Pierwsze z tych pytań dotyczyło rankingu postaw etycznych nauczycieli akademickich. Badany miał stworzyć ranking wymienionych postaw etycznych w skali od 1 do 5. Drugie pytanie, które wymagało uporządkowania odpowiedzi w skali 1 do 5, było pytaniem dotyczącym narzędzi przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom nauczycieli akademickich, przy czym liczba 1 oznaczała najmniejsze znaczenie dla ankietowanego, a liczba 5 – największe. W przypadku obydwu pytań student miał możliwość dopisania swoich cech (do 21 wymienionych w ankiecie) lub narzędzi (do 6 wymienionych w ankiecie). Pozostałe trzy pytania wymagały wskazania, które z wymienionych postaw nauczycieli są najczęściej przestrzegane lub nieprzestrzegane na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie.

Istotnym elementem zastosowanej procedury badawczej był dobór próby badawczej.

DOBÓR PRÓBY BADAWCZEJ

Dobór próby badawczej był doborem celowym. W badaniu ankietowym wzięło udział 183 studentów studiów licencjackich i magisterskich Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie, w tym ponad 80% stanowili studenci studiów dziennych. Około 2/3 studentów to studenci kierunku ekonomia, a pozostali – kierunku zarządzanie. Ankieta nie objęła studentów pierwszego roku studiów licencjackich ze względu na zbyt krótki czas studiowania na Wydziale. Uwzględniono natomiast studentów pierwszego roku studiów magisterskich, gdyż 97% studentów tych studiów ukończyło studia licencjackie na tym wydziale. Szczegółowy wykaz studentów biorących udział w badaniach ankietowych, z podziałem na kierunki i lata studiów, przedstawia tab. 3.

Tabela 3. Charakterystyka próby badawczej

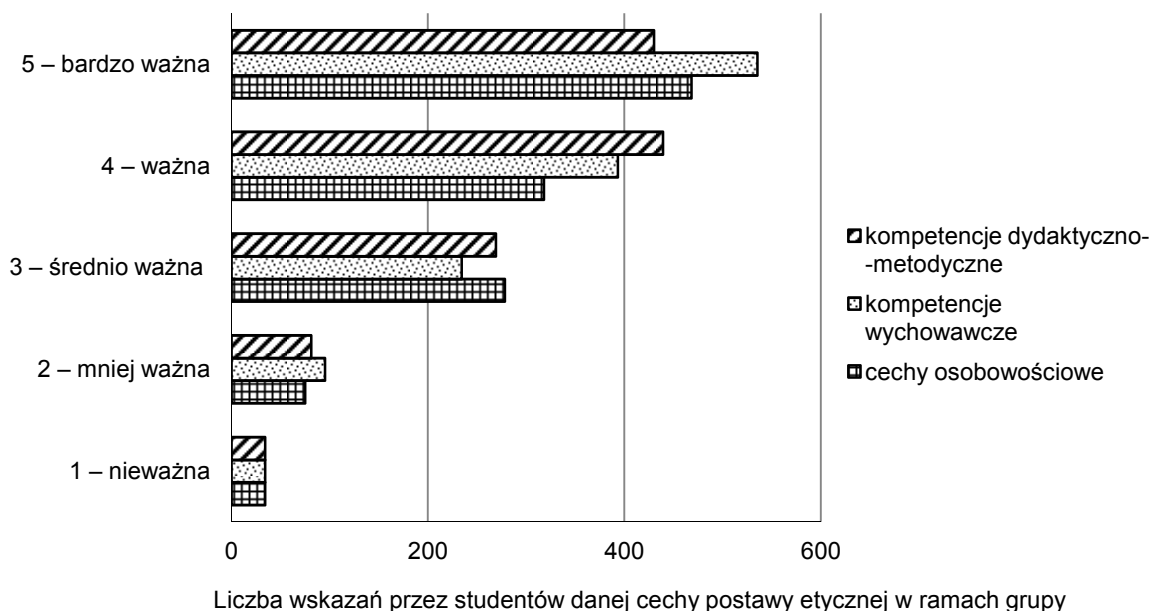
Rodzaj studiów	Rok studiów	Liczba ankietowanych studentów na studiach dziennych		Liczba ankietowanych studentów na studiach zaocznych	Razem liczba studentów
		ekonomia	zarządzanie	ekonomia	
Studia licencjackie	II	19	36	–	55
	III	32	15	13	60
Studia magisterskie	I	20	–	–	20
	II	21	–	27	48
Razem liczba studentów		92	51	40	183

Przeprowadzenie badań na wybranej w ten sposób próbie badawczej było uzasadnione tym, że:

- przewaga ankietowanych studentów na studiach dziennych wynikała z faktu, iż są oni reprezentantami trzykrotnie większej grupy studentów;
- uczestnictwo w badaniu zarówno studentów studiów dziennych, jak i zaocznych umożliwiło zaobserwowanie wpływu poziomu doświadczenia zawodowego i osobistego na oceny;
- podmiot badań był łatwo dostępny, a koszty ich przeprowadzenia były niskie.

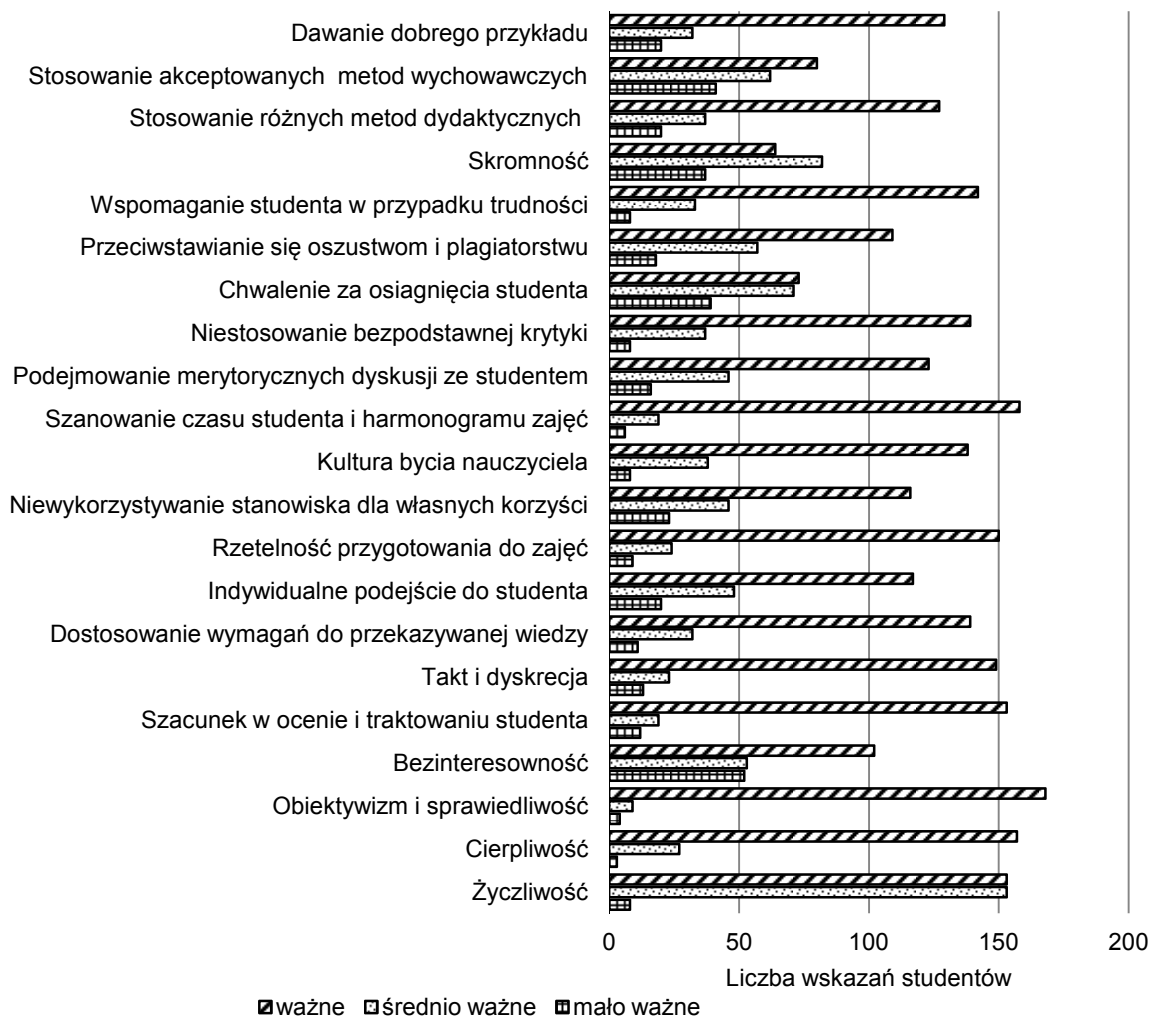
POSTAWY ETYCZNE NAUCZYCIELI AKADEMICKICH W ODNIESIENIU DO BADAŃ ANKIETOWYCH

W przeprowadzonym badaniu postawy etyczne nauczycieli akademickich zostały sklasyfikowane według kryterium cech osobowościowych oraz kompetencji wychowawczych i dydaktycznych. Postawy (cechy) podzielono na grupy według zasad przedstawionych w tab. 2. Wyniki tych badań zostały przedstawione na rys. 1.

Rys. 1. Znaczenie grup postaw etycznych nauczycieli akademickich dla studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie

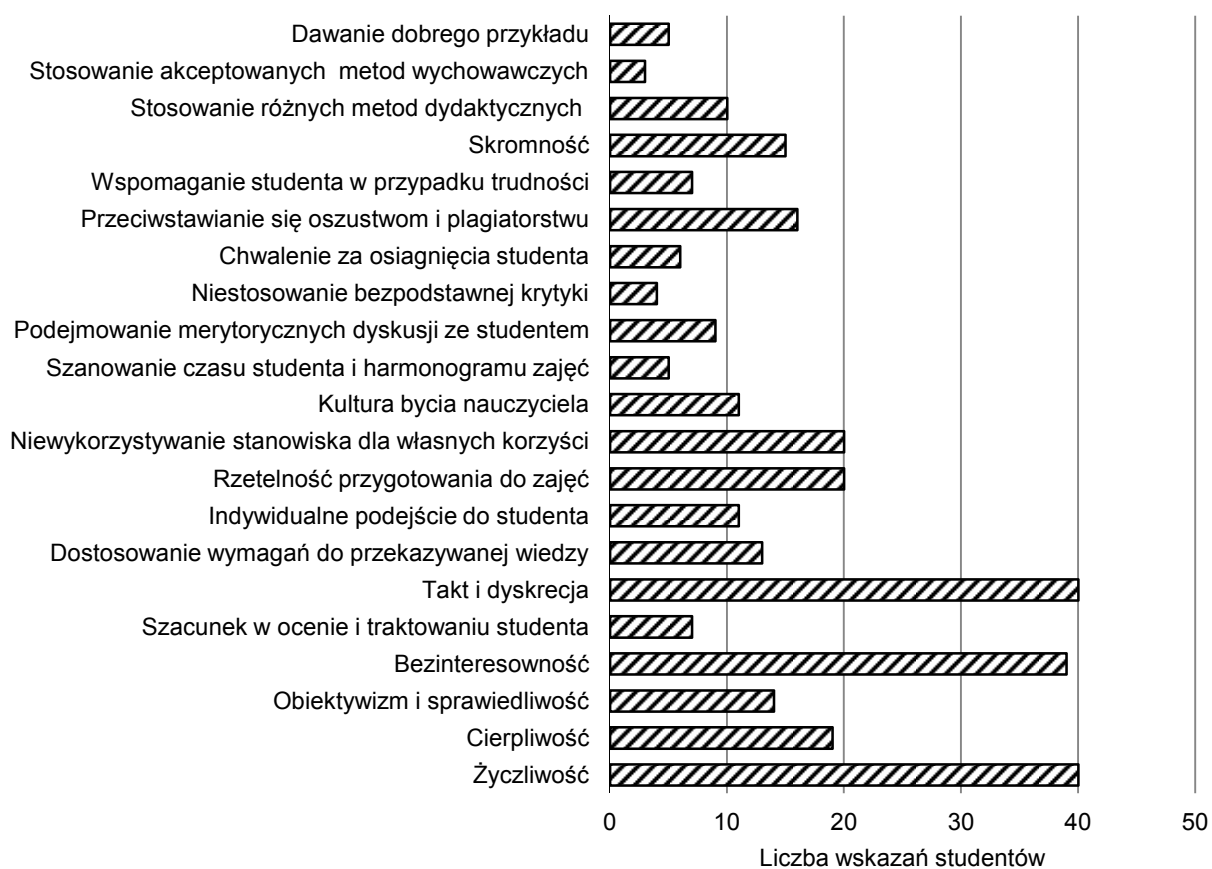
Z danych zawartych na rys. 1 wynika, że studenci Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie największe znaczenie przypisują zestawom wartości sklasyfikowanych w ramach kompetencji wychowawczych oraz cech osobowościowych. Ranking ten ulegnie jednak zmianie, gdy nastąpi połączenie odpowiedzi „bardzo ważna wartość (cecha) etyczna nauczyciela w grupie” z odpowiedzią „ważna wartość (cecha) etyczna nauczyciela”. Wówczas największe znaczenie będą miały postawy z grupy kompetencji wychowawczych i dydaktyczno-metodycznych. Wpływ na to ma stosunkowo mała liczba wskazań studentów na cechy osobowościowe i największa liczba wskazań na kompetencje dydaktyczno-wychowawcze jako „4 – ważne”. W cechach osobowościowych najmniejsze znaczenie studenci przypisują „skromności”; w kompetencjach wychowawczych – „stosowaniu akceptowanych przez studentów metod wychowawczych”, natomiast w kompetencjach dydaktyczno-metodycznych – „chwaleniu za osiągnięcia studenta”. Szczegółowy ranking postaw etycznych, którymi powinien charakteryzować się nauczyciel akademicki, został przedstawiony na rys. 2. Na potrzeby prezentacji wyników ograniczono rangi istotności postaw do 3, łącząc uzyskane wyniki z pozycji „bardzo ważne” z „ważne” oraz „mało ważne” z „nieważne”.

Rys. 2. Ranking postaw etycznych nauczycieli akademickich według opinii studentów Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie

Wyniki przedstawione na rys. 2 wskazują, że studenci Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie za najbardziej pożądane dla nich postawy nauczyciela akademickiego uznają: obiektywizm, szanowanie czasu studenta i harmonogramu zajęć, szacunek w ocenie i traktowaniu studenta, cierpliwość i życzliwość. Za najmniej istotne postawy wskazują wspomniane już wyżej: skromność, stosowanie akceptowanych przez studentów metod wychowawczych, bezinteresowność czy chwalenie za osiągnięcia studenta. Szczególne zdziwienie może budzić brak znaczenia dla studentów tej ostatniej cechy nauczyciela akademickiego. Zgodnie bowiem z teoriami wychowania nagrody w postaci pochwał są bardzo skutecznym narzędziem w pracy wychowawczej nauczyciela, gdyż stosuje się je w celu wzmocnienia pożądanego postępowania ucznia (Jundziłł 1986). Brak znaczenia dla studentów tej postawy wychowawczej nauczyciela może wynikać z faktu, że na studiach pracuje się z osobami dorosłymi. Wyniki przeprowadzonych badań w pewnym stopniu potwierdzają ten wniosek, gdyż to głównie studenci studiów zaocznych wskazywali na brak ważności dla nich tej postawy etycznej. Między studentami studiów dziennych i zaocznych odnotowano również znaczne rozbieżności w ocenach pożądanых cech nauczyciela akademickiego. Studenci ze studiów zaocznych wskazywali na większą istotność takich postaw, jak: wyrozumiałość, cierpliwość, przyjazne nastawienie, szacunek w ocenie i traktowaniu studenta bez względu na okoliczności.

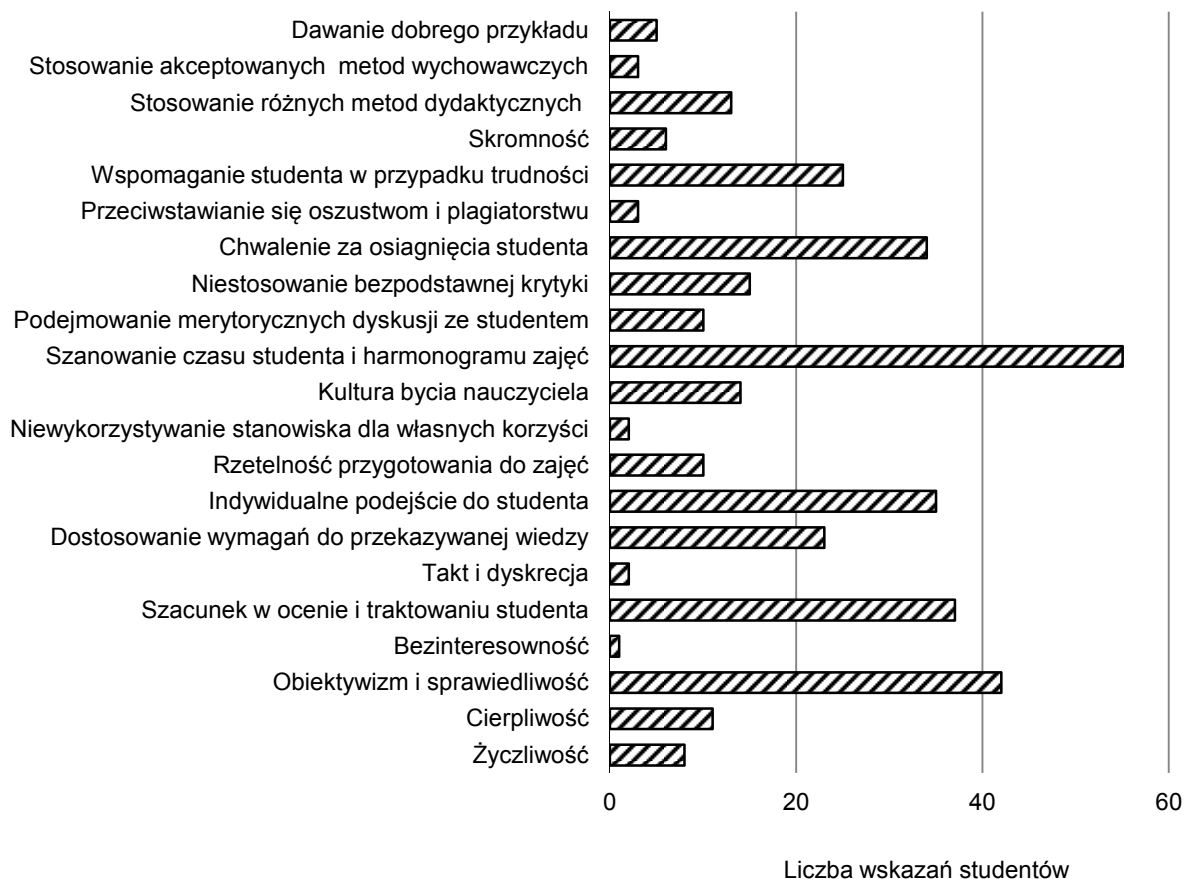
Kolejna ocena, o którą poproszono studentów, dotyczyła wskazania na najczęściej przestrzegane przez nauczycieli Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie postawy etyczne. Studenci mieli odnieść się do wzorca, który został zaproponowany w pierwszym pytaniu. Wyniki tych badań przedstawia rys. 3.

Rys. 3. Najczęściej występujące postawy etyczne nauczycieli Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie

Dane przedstawione na rys. 3 wskazują, że nauczyciele Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie postępują w sposób życzliwy, taktowny, cierpliwy i dyskretny. Charakteryzują się bezinteresownością, nie wykorzystują stanowiska dla własnych korzyści i są rzetelnie przygotowani do zajęć. Ankietowani studenci w swych ocenach najwyższej punktowali określone cechy osobowościowe nauczycieli. Cechy te nie uzyskały jednak maksymalnej liczby punktów we wzorcu. Niższe oceny uzyskiwały postawy etyczne nauczycieli zawarte w bloku kompetencji zawodowych i kompetencji dydaktyczno-wychowawczych. Szczegółowy wykaz postaw etycznych, które najczęściej nie dotyczą pracowników Wydziału, przedstawia rys. 4.

Rys. 4. Najczęściej nieprzestrzegane postawy etyczne przez nauczycieli Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie

Brak poszanowania czasu studenta i harmonogramu zajęć oraz problemy z obiektywizmem i sprawiedliwością są tymi cechami nauczycieli, które charakteryzuje największa rozbieżność między oczekiwaniami studentów a stanem rzeczywistym (rys. 4). Studenci zwracali uwagę, że kilkakrotnie nie uzyskiwali informacji o nieobecności nauczyciela na zajęciach i czekali niepotrzebnie na prowadzącego. Ich aprobaty nie zyskało również przekładanie zajęć przez nauczycieli na inne terminy bez podawania wyraźnej przyczyny. Wskazywali również na powtarzające się spóźnienia niektórych nauczycieli na zajęcia, jak również na skracanie czasu ich trwania. Wiele wypowiedzi studentów zwracało uwagę na brak obiektywizmu w ocenianiu przez nauczyciela, jak również na brak możliwości zapoznania się z już poprawionymi i ocenionymi przez nauczyciela pracami pisemnymi. Część zarzutów dotyczyła proble-

mów z okazywaniem przez nauczyciela szacunku w ocenianiu i traktowaniu studenta. Przykładowo studenci eksponowali niepożądane zachowania w odniesieniu do niektórych nauczycieli, takie jak:

- zwracanie się podczas zajęć po imieniu do studenta;
- zwracanie uwagi studentom, że nie są zbyt mądrzy, aby mogli zrozumieć treść zajęć prezentowaną przez nauczyciela;
- wypowiadanie się nauczyciela w sposób obcesowy lub podniesionym głosem;
- stosowanie bezpodstawnej, niemotywującej krytyki;
- wymaganie wiedzy i umiejętności niedostosowane do sposobu przekazu tej wiedzy przez nauczyciela.

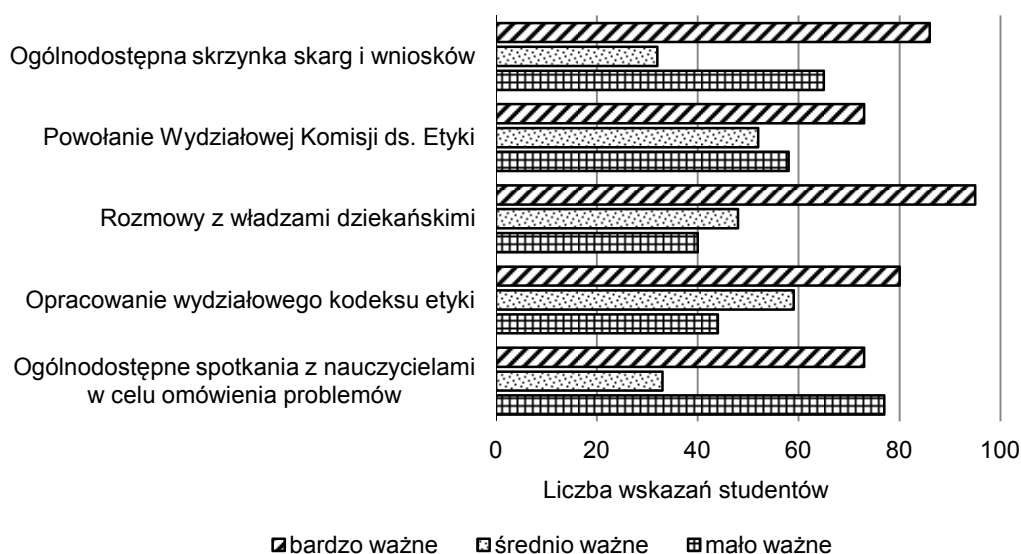
Należy podkreślić, że studenci ze studiów zaocznych bardziej krytycznie oceniali postawy etyczne nauczycieli akademickich pracujących na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie. Porównując wyniki oceny nieprzestrzegania tych postaw według opinii studentów ze studiów dziennych na kierunku zarządzanie i kierunku ekonomia, nie zauważa się znacznych rozbieżności.

NARZĘDZIA PRZECIWDZIAŁANIA NIEETYCZNYM ZACHOWANIOM NAUCZYCIELI AKADEMICKICH NA WYDZIALE EKONOMICZNYM ZUT W SZCZECINIE – WYNIKI BADAŃ ANKIETOWYCH

Istotnym elementem infrastruktury etycznej uczelni jest zbudowanie systemu narzędzi, które mogłyby wychwytywać i przeciwdziałać nieetycznym zachowaniom nauczycieli akademickich. Autorka artykułu zaproponowała wykorzystanie 5 narzędzi, do których należą:

- ogólnodostępna skrzynka skarg i wniosków na Wydziale;
- stworzenie Wydziałowej Komisji ds. Etyki, w której skład wchodziłoby wybrani studenci i nauczyciele;
- rozmowy z władzami dziekańskimi;
- opracowanie na wydziale kodeksu etyki nauczyciela;
- ogólnodostępne spotkania z nauczycielami w celu omówienia problemów.

Ranking zaproponowanych narzędzi przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom nauczycieli, utworzony przez studentów, został przedstawiony na rys. 5.

Rys. 5. Ranking narzędzi przeciwdziałających nieetycznym zachowaniom nauczycieli na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie

Przedstawione na rys. 5 wyniki wskazują, że za najbardziej skuteczne narzędzie przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom nauczycieli akademickich na Wydziale Ekonomicznym ZUT w Szczecinie studenci uznają rozmowy z władzami dziekańskimi oraz wykorzystanie ogólnodostępnej skrzynki skarg i wniosków. Należy zaznaczyć, że taka skrzynka jest zawieszona na Wydziale w ogólnodostępnym miejscu, ale do tej pory w bardzo ograniczonym zakresie jest wykorzystywana przez studentów do wyrażania opinii na temat postaw etycznych nauczycieli

PODSUMOWANIE

Coraz częściej mówi się o zagrożeniach lub nawet „erozji” wartości reprezentowanych przez nauczycieli akademickich. Wiąże się to z wątpliwościami dotyczącymi tworzenia właściwych wzorców postaw etycznych. Wzorce te obejmują nie tylko dokonania naukowe nauczyciela akademickiego, ale przede wszystkim wiążą się z jego prawością i stałością charakteru, kulturą osobistą oraz z określonymi kompetencjami wychowawczymi i pedagogicznymi. Studenci Wydziału Ekonomicznego ZUT w Szczecinie za najbardziej pożądane postawy nauczycieli akademickich uznali obiektywizm, szacunek w ocenie i traktowaniu studentów oraz cechy osobowościowe nauczyciela, takie jak: życzliwość, wyrozumiałość i cierpliwość. Ocena postaw etycznych nauczycieli akademickich pracujących na Wydziale wykazała, że studenci doceniają cechy osobowościowe nauczycieli, natomiast przeszkadza im brak szacunku do ich czasu oraz nieprzestrzegania harmonogramu zajęć przez nauczyciela, jak również niedostatek obiektywizmu i sprawiedliwości w ocenianiu postępów w nauce oraz przypadki braku szacunku w traktowaniu studenta. Na uwagę zasługuje fakt, że postawy uznane we wzorcu przez studentów za najistotniejsze są najczęściej na Wydziale nieprzestrzegane. Za najbardziej skuteczne narzędzie przeciwdziałania nieetycznym zachowaniom nauczycieli uznano rozmowy z władzami dziekańskimi.

PIŚMIENNICTWO

- Bąba M., Minkiewicz B., Sztanderska U.** 2004. Oferta szkolnictwa wyższego a wymagania rynku pracy. Raport z badań przeprowadzonych na ISW na zlecenie KIG. Warszawa (maszynopis).
- Bogusz J.** 1996. Autorytet nauczyciela akademickiego a wyniki kształcenia i wychowania. *Pedagog. Szk. Wyż.* (4), 15–27.
- Ciczkowski W.** 1996. Wartości moralne nauczyciela akademickiego. *Pedagog. Szk. Wyż.* (4), 158–162.
- Dobre obyczaje w kształceniu akademickim.** 2001. Materiały z ogólnopolskiej konferencji, Kraków 20–21 maja 2004. Red. K. Kloc, E. Chmielecka. Kraków, AE, 21–47.
- Grzegorzczak A.** 1989. Etyka w doświadczeniu wewnętrznym. Warszawa, Instytut Wydawniczy Pax, 7.
- Haber L.** 1996. Studenci niepaństwowych wyższych szkół biznesu – nowy segment rynku edukacyjnego. *Pedagog. Szk. Wyż.* (4), 72–75.
- Jundziłł I.** 1986. Nagrody i kary w wychowaniu. Warszawa, NK, 27.
- Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela.** 1998. Red. K. Konarzewski. Warszawa, PWN, 29.
- Michowska M., Kaczmarek J., Basińska K., Oleniczak M.** 2008. Ocena postaw etycznych nauczycieli akademickich oraz studentów akademii medycznej w Gdańsku. *Ann. Acad. Med. Gedan.* 38, 51–64.
- Rumiński A.** 1996. Nauczyciel akademicki wobec wartości życiowych. *Pedagog. Szk. Wyż.* (4), 158–62.
- Słownik pedagogiki.** 1986. Red. L. Koczniewska-Zagórska, T.W. Nowacki, Z. Wiatrowski, Wrocław, Wydawnictwo PAN, 364.
- Śnieżyński M.** 2015. O autorytecie nauczyciela akademickiego; www.wsp.krakow.pl/konspekt/konspekt3/sniezynski.html, dostęp: 14.01.2015.

